

«Το Twitter της Άννας Φρανκ: ένα διδακτικό σενάριο για τη Β' Γυμνασίου»

Γαλανός Ανδρέας

Φιλολόγος, 2^ο Γυμνάσιο Χαλκηδόνας
galandreas3012@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση παρουσιάζει την εφαρμογή ενός σεναρίου διδασκαλίας για τη Β' Γυμνασίου, το οποίο, με αφορμή το απόσπασμα από το «Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ» που ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο, επιχείρησε να προβληματίσει τους μαθητές και τις μαθήτριες για τις αλλαγές που έχουν επιφέρει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Twitter, στις συνήθειες των ανθρώπων σήμερα, αλλά και στις αφηγηματικές πρακτικές μας. Στην πρώτη διδακτική ώρα επιχειρήθηκε η γνωριμία των μαθητών με το πρόσωπο και την ιστορία της Άννας Φρανκ. Στη συνέχεια, οι μαθητές, προχώρησαν στη σύνταξη μιας ανάρτησης της Άννας Φρανκ στο Twitter και ήρθαν σε επαφή με τις ιδιαιτερότητες του μέσου. Η εφαρμογή συνεχίστηκε με την επαν-αφήγηση της ιστορίας της Άννας Φρανκ από τους μαθητές με τη μορφή 10 συνεχόμενων Tweets. Μέσα από αυτή τη διαδικασία συνειδητοποίησαν όλους τους περιορισμούς που το συγκεκριμένο κειμενικό είδος επιβάλλει και προβληματίστηκαν σχετικά με τα βασικά στοιχεία μιας αφήγησης, εντοπίζοντας κομβικά γεγονότα της πλοκής και βασικά πρόσωπα. Πυροδοτήθηκε, επίσης, ενδιαφέρουσα συζήτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά και με τη (δημόσια) φύση του Twitter ως μέσου. Στο τέλος, διατέθηκε μια ώρα για να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με τη μορφή της ακραία συμπυκνωμένης αφήγησης σε μόλις 140 χαρακτήρες και με αντίστοιχους λογοτεχνικούς πειραματισμούς.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Twitter, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μικροαφήγηση, Το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2014, στο πλαίσιο της πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε Τ.Π.Ε. και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» - Οριζόντια Πράξη στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», που υλοποιείται από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και το Ελληνικό Δημόσιο (ΕΣΠΑ 2007-2013), συντάχθηκε από τον συντάκτη της παρούσας εισήγησης σενάριο διδασκαλίας με τίτλο «Το Twitter της Άννας Φρανκ». Στη διάρκεια του σχολικού έτους 2014-2015, στο πλαίσιο της ίδιας πράξης, το σενάριο

προσαρμόστηκε και εφαρμόστηκε στην τάξη. Τόσο το συνταγμένο σενάριο όσο και η εφαρμοσμένη του εκδοχή βρίσκονται αναρτημένα στην πλατφόρμα Πρωτέας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, όπου φιλοξενούνται σενάρια διδασκαλίας με τη χρήση Τ.Π.Ε. για όλα τα γλωσσικά μαθήματα.

ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ

Τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν καθημερινή πρακτική στην οποία εμπλεκόμαστε όλοι –λιγότερο ή περισσότερο– σήμερα, και ακόμα περισσότερο οι νέοι, συνεπώς και οι μαθητές μας. Στο κέντρο του συνταγμένου σεναρίου, αλλά και της εφαρμογής του, βρίσκεται η πεποίθηση πως η εμπλοκή μας στις πρακτικές των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων επηρεάζει τις αφηγηματικές μας πρακτικές, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο αφηγούμαστε και υποδεχόμαστε μια αφήγηση. Η υπερκειμενική λογική και η πολυμεσικότητα που χαρακτηρίζουν τον ψηφιακό κόσμο καθώς και τα εργαλεία του Web 2.0 που ανέδειξαν τη δυνατότητα άμεσης δημοσίευσης από τον καθένα (blogs κλπ.) και συνεργασίας στη συγγραφή επηρέασαν ποικιλοτρόπως τη γραφή στην εποχή μας. Προέκυψαν νέα μέσα και εργαλεία δημοσίευσης με τις δικές τους ιδιαιτερότητες και τους δικούς τους περιορισμούς που αναμφίβολα επηρεάζουν –συνειδητά ή ασυνειδητά– τον τρόπο συγγραφής. Αλλάζουν όμως και τον τρόπο ανάγνωσης –καθώς πλέον διαβάζουμε σε ποικίλα μέσα– και διαμορφώνουν προσδοκίες και αναγνωστικές στάσεις.

Ζητούμενο ήταν να αξιοποιηθεί ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης και να αποτελέσει αφορμή για προβληματισμό σχετικά με τις αλλαγές που φέρνει στη λογοτεχνική γραφή και ανάγνωση, αλλά και στις ταυτότητες των υποκειμένων που διαμορφώνονται σε αυτό. Πηγή έμπνευσης αποτέλεσε και το «παράδειγμα εργασίας μιας τάξης Α' Λυκείου με διαδικτυακή κοινότητα της Αμερικανίδας φοιτήτριας Brittany Davis, στο Πανεπιστήμιο του Μίσιγκαν, η οποία ζήτησε από τους μαθητές της, σε ομάδες των πέντε ατόμων, να διαλέξουν έναν χαρακτήρα από το μυθιστόρημα που διάβαζαν στο μάθημα της λογοτεχνίας και να δημιουργήσουν ένα προφίλ για αυτόν στο Facebook. Θα έπρεπε να επινοήσουν το ψευδώνυμό του, την εικόνα του (να φτιάξουν μια κούκλα ή να μεταμφιεστούν οι ίδιοι), να διαλέξουν από το βιβλίο φράσεις που να τον χαρακτηρίζουν και να τις αναρτήσουν στον χώρο «πληροφορίες». Το κυριότερο, όμως, να θέσουν ερωτήσεις ο ένας χαρακτήρας στον άλλον (στον ειδικό χώρο «ερωτήσεις» που προβλέπει το Facebook) ή να αναρτήσουν στοιχεία ο ένας στον «τοίχο» του άλλου που να αποκαλύπτουν κάτι σημαντικό για την πλοκή» (Αποστολίδου, 2012).

Στην ανά χείρας εφαρμογή ως παράδειγμα χρησιμοποιήθηκε το Twitter και η σχέση του με την αφήγηση. Ειδικά στον αγγλόφωνο κόσμο έχουμε πολλές απόπειρες συγγραφής διαφόρων μορφών (μυθοπλαστικών) αφηγήσεων, μυθιστορημάτων και διηγημάτων, με τη μορφή ενός ή περισσότερων Tweet (δες το πρόσφατο παράδειγμα του τελευταίου διηγήματος «The Right Story» του συγγραφέα του Cloud Atlas David Mitchell ή το TwitterFiction Festival). Ακόμα και στην Ελλάδα έχουμε ένα ανάλογο εγχείρημα (#Tweet_Stories. Λογοτεχνία σε 140 χαρακτήρες. 371 μικροδιηγήματα, ανοιχτή έκδοση της OpenBook). Σαφώς,

δεν μπορούμε να μιλήσουμε ακόμα για μεγάλη έκταση λογοτεχνίας που παράγεται στο Twitter. Ακόμα λιγότερο μπορούμε να μιλάμε για σπουδαία αποτελέσματα. Αναμφίβολα όμως φαίνεται να υπάρχει μια ζύμωση της λογοτεχνίας με τις συμβάσεις της γραφής στο Twitter. Άλλωστε, η λογοτεχνία πάντα ελκ(υ)όταν από κάθε είδους περιορισμούς. Για παράδειγμα, οι ποικίλοι περιορισμοί της παραδοσιακής στιχουργίας και των σταθερών μορφών όπως το σονέτο. Επίσης, το μέσο στο οποίο δημοσιευόταν η λογοτεχνία έθετε συχνά τους δικούς του περιορισμούς στη λογοτεχνική γραφή και καθόριζε συμβάσεις. Παράδειγμα η δημοσίευση μυθιστορημάτων σε συνέχειες σε περιοδικά και εφημερίδες που επέβαλε μια αφήγηση που κρατάει σε μάρκος, που συντηρεί την αγωνία, που χωρίζεται σε συνέχειες συγκεκριμένου αριθμού λέξεων (Hawthorn, 1993). Επίσης, η συντομία της γραφής δεν είναι κάτι καινοφανές στην λογοτεχνία. Ειδικά στην ποίηση (χαϊκού, επίγραμμα), –αλλά και στην πεζογραφία– συναντάμε πολύ σύντομες φόρμες.

Αξίζει να αναφερθεί και η απόπειρα του Alexander Aciman και του Emmett Rensin να συμπυκνώσουν 80 κλασικά έργα της παγκόσμιας γραμματείας, από τα ομηρικά έπη μέχρι τις *Μεγάλες Προσδοκίες* και τον Χάρι Πότερ, σε 20 ή λιγότερα (κατά κανόνα αστεία) Tweets (η απόπειρά τους έχει εκδοθεί σε βιβλίο με τον τίτλο *Twitterature: The World's Greatest Books in Twenty Tweets or Less*). Μια τέτοια απόπειρα –που σχολιάστηκε ποικιλοτρόπως– δείχνει αλλαγή όχι τόσο στον τρόπο που γράφεται η λογοτεχνία αλλά στις προσδοκίες και στις ταυτότητες των αναγνωστών που διαμορφώνονται.

Στόχος της εφαρμογής δεν ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές το Twitter ως μορφή λογοτεχνίας αλλά να συνειδητοποιήσουν πως οι αλλαγές στην τεχνολογία και στην κοινωνία επηρεάζουν τη γραφή και την ανάγνωση γενικά (και της λογοτεχνίας ειδικότερα), αλλά και να προβληματιστούν σχετικά με την ίδια τη φύση αυτού του μέσου κοινωνικής δικτύωσης.

Για την εξυπηρέτηση αυτών των στόχων αξιοποιήθηκε το *Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ*, τόσο γιατί η δομή του (μια σειρά από ημερολογιακές εγγραφές) επιτρέπει την αποσπασματική του ανάγνωση όσο και γιατί μπορεί να οδηγήσει μέσω της σύγκρισης ημερολογιακής εγγραφής και Tweet σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τις ιδιαιτερότητες του Twitter. Κυρίως επιτρέπει να αναδειχθούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως χώροι στους οποίους οι άνθρωποι δημιουργούν δημόσιες ταυτότητες τις οποίες διαχειρίζονται –με όλα τα θετικά και τα αρνητικά που αυτό συνεπάγεται (Αντωνοπούλου, 2013).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

1^η ώρα: Γνωριμία με την Άννα Φρανκ

Η πρώτη διδακτική ώρα διεξήχθη στην αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος. Χωρίς να ανακοινώσω οτιδήποτε σχετικό με το θέμα του σεναρίου, ρώτησα τους μαθητές αν είχαν υπόψη τους περιπτώσεις ανθρώπων που χρειάστηκε να κρυφτούν για να σωθούν από κάποιον κίνδυνο ή κάποια απειλή. Η ερώτηση είχε στόχο να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους και να χτίσει μια πρώτη γέφυρα ανάμεσα σε πρότερες γνώσεις και εμπειρίες τους και σε όσα θα ακολουθούσαν. Οι μαθητές αναφέρθηκαν κυρίως σε ταινίες, όπως το

Κρησφύγετο και η Κλέφτρα των βιβλίων. Υπήρξε η περίπτωση ενός μαθητή που ο παππούς του είχε κρυφτεί για να γλιτώσει από τους Γερμανούς, ενώ μια μαθήτρια ανέφερε το όνομα της Άννας Φρανκ. Με αφορμή αυτήν την αναφορά ανακοίνωσα στην τάξη πως στα επόμενα μαθήματα θα ασχολούμασταν με την πραγματική ιστορία της Άννας Φρανκ, η οποία έζησε περίπου δύο χρόνια κρυμμένη μαζί με την οικογένειά της σε ένα κρησφύγετο στο Άμστερνταμ για να αποφύγει τη σύλληψη από τους Ναζί. Ως εδώ η διδασκαλία έγινε στην ολομέλεια της τάξης. Από αυτό το σημείο και μετά οι μαθητές εργάστηκαν χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες. Ο χωρισμός και η σύνθεση των ομάδων είχε καθοριστεί στην αρχή της σχολικής χρονιάς, καθώς είχαν εργαστεί ομαδοσυνεργατικά και σε άλλες περιστάσεις στο πλαίσιο του μαθήματος.

Προκειμένου να γνωρίσουν οι μαθητές την Άννα Φρανκ και να ενημερωθούν για την ιστορία της, τους ζήτησα να δημιουργήσουν έναν χρονολογικό πίνακα με τα βασικά γεγονότα της ζωής της, αντλώντας το υλικό από εγγραφές του ημερολογίου της, καθώς και από το αντίστοιχο λήμμα της Βικιπαίδειας. Συγκεκριμένα, τους δόθηκαν φωτοτυπημένες οι εγγραφές του Σαββάτου 20 Ιουνίου 1942 (η πρώτη από τις δύο εγγραφές που φέρουν την ίδια χρονολογία), της Τετάρτης 8 Ιουλίου 1942, της Πέμπτης 9 Ιουλίου 1942, καθώς και ο επίλογος του βιβλίου. Το αρχικό σενάριο προέβλεπε τη διεξαγωγή της δραστηριότητας αυτής στο εργαστήριο πληροφορικής και τη δημιουργία μιας ψηφιακής χρονογραμμής με τα βασικά γεγονότα με την αξιοποίηση κάποιου κατάλληλου λογισμικού, όπως το *dirity* ή το *timeoast*. Λόγω αδυναμίας να εξασφαλιστεί το εργαστήριο πληροφορικής για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης διδακτικής ώρας, η διδασκαλία έγινε στην αίθουσα του τμήματος και επιλέχτηκε η λύση της δημιουργίας ενός χειρόγραφου χρονολογικού πίνακα από την κάθε ομάδα. Το άρθρο της Βικιπαίδειας δόθηκε εκτυπωμένο στους μαθητές. Η οδηγία που τους έδωσα ήταν να περιλάβουν όσα γεγονότα θεωρούσαν σημαντικά, να μην υπερβούν όμως τα δέκα, και επίσης να είναι προσεκτικοί στη διατύπωση του τίτλου που θα συνοδεύει την κάθε χρονολογική εγγραφή, ώστε να είναι σύντομος και περιεκτικός. Στόχος της δραστηριότητας αυτής ήταν να γίνουν, σε πρώτη φάση, γνωστά τα βασικά γεγονότα της ιστορίας της Άννας Φρανκ. Ταυτόχρονα όμως, οι μαθητές ασκήθηκαν στο να τοποθετούν τα γεγονότα σε έναν χρονολογικό πίνακα, επιλέγοντας τα βασικά, αποφεύγοντας τα δευτερεύοντα και βάζοντας έναν κατάλληλο, σύντομο πλαγιόπιλο σε κάθε χρονολογική εγγραφή. Κάθε τέτοιος χρονολογικός πίνακας, άλλωστε, αποτελεί μια συμπυκνωμένη αφήγηση μιας σειράς γεγονότων, κάτι που σχετίζεται άμεσα με την υπόλοιπη διδακτική πορεία.

Όταν ολοκλήρωσαν τη δουλειά τους οι ομάδες, παρουσίασαν τους πίνακες που συνέταξαν και ακολούθησε σύντομη συζήτηση. Οι περισσότερες ομάδες περιέλαβαν πάνω κάτω τα ίδια γεγονότα (γέννηση Άννας Φρανκ, έναρξη συγγραφής ημερολογίου, μετακόμιση στο κρησφύγετο, σύλληψη, θάνατος). Αρκετές περιέλαβαν –εκτός από γεγονότα που αφορούσαν μόνο στη ζωή της Άννας– και εγγραφές σχετικές με ιστορικά γεγονότα που

επηρέασαν την πορεία της, όπως η άνοδος του Χίτλερ στην εξουσία. Ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις που καταγράφηκε κάποιο ασήμαντο ή δευτερεύον γεγονός, όπως η φοίτησή της στο Νηπιαγωγείο για παράδειγμα.

2^η-3^η ώρα: @Κίττυ: η #Άννα Φρανκ «πιπιβίξει»

Παρόλο που και το διδακτικό αυτό δίωρο προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο να πραγματοποιηθεί στο εργαστήριο πληροφορικής, διάφορες τεχνικές δυσκολίες το κατέστησαν αδύνατο. Συνεπώς, η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του τμήματος. Σε πρώτη φάση δουλέψαμε στην ολομέλεια και στη συνέχεια σε ομάδες.

Ως αφορμή έθεσα την ερώτηση αν κάποιοι από τους μαθητές κρατούν ημερολόγιο, όπως είδαν ότι έκανε η Άννα Φρανκ. Δυο-τρεις μαθήτριες δήλωσαν πως είχαν κρατήσει στο παρελθόν, αλλά το είχαν πια εγκαταλείψει. Στη σύντομη συζήτηση που ακολούθησε σχετικά με τις αιτίες για τις οποίες δεν κρατάει τόσος πολύς κόσμος ημερολόγιο στις μέρες μας, τα παιδιά αναφέρθηκαν από μόνα τους στο Facebook, γεγονός που μου έδωσε την αφορμή να θέσω τον προβληματισμό κατά πόσο όντως τα σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook ή το Twitter, λειτουργούν ως ένα είδος προσωπικού ημερολογίου.

Προκειμένου να διερευνήσουμε αυτό το ερώτημα προχωρήσαμε στην επόμενη δραστηριότητα. Τους ζήτησα να διαβάσουν το απόσπασμα από το *Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ* που περιλαμβάνεται στο σχολικό εγχειρίδιο. Κάθε ομάδα κλήθηκε να διαβάσει το απόσπασμα και, έχοντας υπόψη και τις ημερολογιακές εγγραφές που αξιοποιήθηκαν την προηγούμενη ώρα, να εντοπίσει χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους του ημερολογίου. Αμέσως εντόπισαν την κυριαρχία του πρώτου ενικού προσώπου και την ύπαρξη χρονολογίας σε κάθε εγγραφή. Προκειμένου να διευκολυνθούν και να μη δαπανηθεί πολύς χρόνος –και καθώς αυτή η διερεύνηση δεν εντάσσεται στους πρωτεύοντες στόχους του σεναρίου– τους έδωσα δύο ζεύγη: ιδιωτικό-δημόσιο, εξομολογητικό-μεγαλόφωνο και ζήτησα να επιλέξουν ποιο σκέλος κάθε ζευγαριού ταιριάζει στο είδος του ημερολογίου. Με μεγάλη άνεση προσδιόρισαν την ιδιωτικότητα και το εξομολογητικό ύφος ως χαρακτηριστικά αυτού του κειμενικού είδους. Στο σημείο αυτό τους επέστησα την προσοχή στην υποσημείωση του βιβλίου σχετικά με την προσφώνηση «Αγαπητή Κίττυ», για να μην υπάρξει παρανόηση και σύγχυση της ημερολογιακής εγγραφής με την επιστολή, καθώς η τελευταία απευθύνεται συνήθως σε υπαρκτά πρόσωπα και (κατά κανόνα) προορίζεται να διαβαστεί.

Εν συνέχεια, ζήτησα από κάθε ομάδα να γράψει 1 Tweet (=μία ανάρτηση στο Twitter) που να εκφράζει τις σκέψεις ή τα συναισθήματα της Άννας Φρανκ. Πριν από αυτό, ρώτησα τους μαθητές πόσοι είχαν λογαριασμό στο Twitter. Μόνο τρεις μαθητές απάντησαν καταφατικά, ενώ ο ένας από αυτούς δήλωσε ότι δεν τον χρησιμοποιεί. Προκειμένου, λοιπόν, να εξοικειωθούν με τις συμβάσεις αυτού του μέσου κοινωνικής δικτύωσης, έδωσα στους μαθητές ένα φύλλο με μια σειρά από πραγματικά Tweets και τους ζήτησα να παρατηρήσουν τις αναρτήσεις και να εντοπίσουν τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά τους. Μέσα από τις παρατηρήσεις των παιδιών, αλλά και τις

δικές μου επισημάνσεις, συγκεντρώσαμε στον πίνακα τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- περιορισμός σε 140 χαρακτήρες (την περίοδο εφαρμογής του σεναρίου ίσχυε ακόμα αυτός ο περιορισμός· σήμερα, το όριο διπλασιάστηκε και έχει ανέλθει στους 280 χαρακτήρες),
- usernames που φέρουν μπροστά τον χαρακτήρα @,
- anatar που εμφανίζεται δίπλα σε κάθε ανάρτηση,
- συχνή χρήση greeklish,
- συντομογραφίες (τ κνς, OMG, &) και emoticons,
- χρήση κεφαλαίων για να δείξουμε ότι φωνάζουμε,
- ημερομηνία και ώρα ανάρτησης,
- δυνατότητα να απευθυνθείς σε κάποιον άλλο χρήστη (δημόσια), τοποθετώντας στην αρχή της ανάρτησης το username του (@...),
- χρήση hashtags (#...) για ομαδοποίηση των αναρτήσεων και διευκόλυνσης στην αναζήτηση. Το χαρακτηριστικό αυτό τους ήταν γνωστό από άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Instagram,
- δυνατότητα να ξανα-αναρτήσεις το Tweet κάποιου άλλου (RT= reTweet),
- δυνατότητα να δείξεις ότι σου αρέσει μια ανάρτηση (fanouirite).

Για τη σύνταξη της ανάρτησης, στο αρχικό σενάριο προτεινόταν η χρήση του twister που επιτρέπει την παραγωγή Tweets για ιστορικά πρόσωπα, επιλέγοντας μάλιστα την κατάλληλη φωτογραφία ως anatar. Καθώς δεν κατέστη δυνατή η πρόσβαση σε Η/Υ στη διάρκεια αυτού του δώρου, δημιούργησα ένα κενό template ανάρτησης στο Twitter και το μοίρασα φωτοτυπημένο στις ομάδες προκειμένου να το συμπληρώσουν χειρόγραφα. Οι μαθητές κλήθηκαν να επιλέξουν ένα κατάλληλο όνομα χρήστη (username), να προσθέσουν το κείμενο της ανάρτησής τους (Tweet) και την ημερομηνία ανάρτησης. Όσον αφορά στο username, τους πρότεινα να προσπαθήσουν να βρουν ένα όνομα χρήστη που να έχει σχέση με την ηρωίδα, τη ζωή της, την προσωπικότητά της και να δικαιολογήσουν την επιλογή τους.

Όσον αφορά στο κείμενο της ανάρτησής τους, τους ζήτησα να βρουν τρόπους να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις της ηρωίδας, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στο απόσπασμα του σχολικού εγχειριδίου που μόλις είχαν διαβάσει. Κάθε ομάδα καλούνταν να τεκμηριώσει τις επιλογές της με βάση συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, αλλά και να σεβαστεί τις ιδιαιτερότητες, τις συμβάσεις και τους περιορισμούς του Twitter, όπως τα γνωρίσαμε προηγουμένως. Τέλος, τους επέστησα την προσοχή στο να βάλουν τη σωστή –ιστορικά– χρονολογία.

Μέσω αυτής της δραστηριότητας επιδιώχθηκε οι μαθητές να ασκηθούν στο να προσδιορίζουν τη συναισθηματική κατάσταση και την ψυχολογία ενός ήρωα και να τεκμηριώνουν το επιχειρήμά τους με συγκεκριμένα σημεία του κειμένου. Παράλληλα, στόχος ήταν, επιχειρώντας να την αποτυπώσουν/αναπαραστήσουν μέσω του Tweet, να γνωρίσουν καλύτερα τις συμβάσεις του μέσου και να προβληματιστούν σχετικά με τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του.

Μόλις οι ομάδες ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητα, διάβασαν στους υπόλοιπους τις αναρτήσεις τους, οι οποίες σχολιάστηκαν: i) ως προς την αντιστοιχία ανάμεσα στην ανάρτηση της ομάδας και στο απόσπασμα από το *Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ* που διαβάστηκε και ii) ως προς το κατά πόσο κάθε ομάδα σεβάστηκε τις συμβάσεις του Twitter και χρησιμοποίησε πετυχημένα –ή και ευφάνταστα– τις ιδιαιτερότητές του για να αναδείξει τη συναισθηματική κατάσταση της ηρωίδας.

Κάποιες ομάδες αξιοποίησαν σε μεγάλο βαθμό χαρακτηριστικά των Tweets που είχαμε εντοπίσει προηγουμένως. Για παράδειγμα, δύο ομάδες επέλεξαν να συντάξουν ανάρτηση ως απευθείας μήνυμα στην Κίττυ (DM@Kitty), ως ισοδύναμο της προσφώνησης «Αγαπητή Κίττυ» της ημερολογιακής εγγραφής, εκμεταλλευόμενες την ανάλογη δυνατότητα που παρέχει το Twitter. Οι περισσότερες ομάδες προσπάθησαν και να αφηγηθούν μέσα σε λίγες λέξεις τα γεγονότα, όπως παρουσιάζονται στο απόσπασμα, και να εκφράσουν τα συναισθήματα της Άννας, χρησιμοποιώντας ανάλογα σημεία στίξης, emoticons (:D, ☺), hashtags (#tsakomos, #goneis, #help) και κεφαλαία γράμματα. Ενδιαφέροντα σχόλια υπήρξαν ως προς την επιτυχημένη ή όχι απόδοση του προσώπου της Άννας Φρανκ μέσα από τα υποθετικά της λόγια στο Twitter. Για παράδειγμα, μια ομάδα επικρίθηκε για τη φράση της «Ο re file rali malosa m thn Adrf m», καθώς θεωρήθηκε ότι τέτοια διατύπωση θα ταίριαζε περισσότερο σε αγόρι ή σε ένα κορίτσι με διαφορετικό χαρακτήρα από αυτόν της Άννας. Άλλες ομάδες επέλεξαν να γράψουν σε greeklish και άλλες σε Ελληνικά, επιβεβαιώνοντας έτσι το ανομοιογενές ψηφιακό τοπίο που επικρατεί ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα.

Στη συνέχεια, επανέφερα το ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν ένα είδος σύγχρονου ημερολογίου. Οι μαθητές επεσήμαναν ομοιότητες, όπως η χρήση του πρώτου προσώπου, η καταγραφή γεγονότων από την καθημερινή ζωή, η καταγραφή σκέψεων και συναισθημάτων και ο μικρός χρόνος που μεσολαβεί ανάμεσα στο γεγονός και την καταγραφή του. Ανέφεραν, ωστόσο, ως βασική διαφορά ότι στο ημερολόγιο κάποιος μπορεί να καταγράψει κάτι πολύ προσωπικό, το οποίο δεν θα ήθελε σε καμία περίπτωση να δημοσιοποιήσει. Με αφορμή αυτή την παρατήρηση, συζητήθηκε η δημόσια διάσταση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η απουσία ιδιωτικότητας, σε αντίθεση με το «κρυφό» της ημερολογιακής καταγραφής. Καταλήξαμε έτσι στο συμπέρασμα ότι το γεγονός πως στις μέρες μας ασχολούμαστε πολύ περισσότερο με τέτοια μέσα, ενώ γράφουμε ημερολόγιο σε πολύ μικρότερο ποσοστό, δείχνει ότι απασχολούμαστε πολύ περισσότερο σήμερα με τη δημόσια ταυτότητά μας και είμαστε πολύ πιο «εκτεθειμένοι» από όσο στο παρελθόν.

Έθεσα λοιπόν στους μαθητές το εξής ερώτημα: *Αν η Άννα Φρανκ έκανε ανάρτηση σε ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Twitter, και όχι στο προσωπικό της ημερολόγιο, θα κατέγραφε όλες αυτές τις σκέψεις που είδαμε; Μήπως θα αυτολογοκρινόταν σε κάποια σημεία;*

Οι περισσότεροι μαθητές υποστήριξαν ότι δεν θα απέφυγε να εκθέσει αυτές τις σκέψεις της στο Twitter, με το σκεπτικό ότι κατά πάσα πιθανότητα οι

άνθρωποι που θα την παρακολουθούσαν θα ήταν φίλοι της στους οποίους ούτως ή άλλως θα εκμυστηρευόταν τέτοια ζητήματα. Επεσήμαναν μάλιστα πως για αυτό υπάρχει και η λειτουργία του άμεσου μηνύματος (DM), για να ελέγχει ποιος διαβάζει το μήνυμά σου. Άλλοι είπαν πως οι γονείς της δεν υπήρχε περίπτωση να χρησιμοποιούν ένα μέσο όπως το Twitter, οπότε δεν υπήρχε περίπτωση να μάθουν τι έγραφε. Ανέφεραν μάλιστα ως παράδειγμα τη δική τους εμπειρία από το Facebook, που επειδή, όπως είπαν, δεν το χρησιμοποιούν οι γονείς τους, δεν έχουν πρόβλημα να εκφράσουν παράπονα για αυτούς στις αναρτήσεις τους. Όλοι όμως συμφώνησαν ότι υπάρχει –ή θα έπρεπε να υπάρχει– ένα όριο στο τι δημοσιεύει κάποιος στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κανείς δεν γνωρίζει ποιος μπορεί να δει τι έχουμε γράψει, ενώ μέσω των πραγμάτων που γράφουμε ή ανεβάζουμε, ακόμα και των «likes» που κάνουμε, διαμορφώνεται μια δημόσια εικόνα μας. Με αφορμή αυτή τη συζήτηση, τονίστηκε από τους ίδιους τους μαθητές πόσο σημαντικό είναι να ελέγχουμε ποιος μας ακολουθεί και πόση πρόσβαση έχει στις πληροφορίες που αναρτούμε. Στόχος αυτής της συζήτησης μεταξύ άλλων ήταν να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την ανάγκη να προστατεύσουν την ιδιωτική τους ζωή και να μην εκτίθενται, όταν χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Το τελευταίο ερώτημα που πρόλαβα να θέσω ήταν αν όντως θα χρησιμοποιούσε το Twitter η Άννα Φρανκ, σε περίπτωση που η ιστορία της συνέβαινε σήμερα. Αμέσως κάποιος μαθητής ανέφερε ότι καταρχάς δεν θα ήταν εύκολο να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, αλλά ακόμα και αν είχε, αν χρησιμοποιούσε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θα «καρφωνόταν» και θα μπορούσε να εντοπιστεί. Μια μαθήτρια όμως επεσήμανε ότι αυτός θα ήταν και ένας καλός τρόπος να καταγγελθούν όσα γίνονταν εις βάρος των Εβραίων εκείνη την εποχή και να μη μείνουν κρυφά. Συζητήθηκε συνεπώς η διπλή διάσταση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με μεγάλη απήχηση: από τη μια καταγράφουν, συλλέγουν και εκθέτουν στοιχεία της προσωπικής μας ζωής, αποτελώντας κίνδυνο ή απειλή, και από τη άλλη παρέχουν βήμα καταγγελίας και δημοσιοποίησης στον καθένα, πυροδοτώντας δημόσιο διάλογο γύρω από φλέγοντα ζητήματα (για το φαινόμενο της «κοινωνικής δημοσιογραφίας στο Twitter» βλ. Αντωνοπούλου, 2013). Δυστυχώς, αυτή η πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση δεν υπήρχε χρόνος να επεκταθεί και να προσκομιστούν παραδείγματα και από τη σύγχρονη πραγματικότητα, όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο.

Στο δώρο αυτό επιχειρήθηκε, λοιπόν, οι μαθητές να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανάρτησης στο Twitter, τις δυνατότητες που προσφέρει και τους περιορισμούς που επιβάλλει, αλλά και να συνειδητοποιήσουν ορισμένες από τις αλλαγές που προκαλούν στην εποχή μας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τόσο στον τομέα της ιδιωτικότητας όσο και της δημοσιοποίησης.

Στο τέλος του δώρου μοίρασα στους μαθητές τις φωτοτυπίες με τα αποσπάσματα από το *Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ* που έπρεπε να διαβάσουν για την επόμενη φορά. Για να προετοιμαστούν κατάλληλα, ενημέρωσα τους μαθητές ότι στη διάρκεια του επόμενου δώρου θα καλούνταν

να αφηγηθούν την ιστορία της Άννας Φρανκ μέσα σε 10 Tweets. Οπότε, διαβάζοντας τα αποσπάσματα, θα έπρεπε να αποφασίσουν ποια είναι τα βασικά πρόσωπα και τα βασικά γεγονότα που έπρεπε να συμπεριληφθούν οπωσδήποτε.

4η-5η ώρα: Twitterature: Η ιστορία της Άννας Φρανκ σε 20 Tweets

Το διδακτικό αυτό δώρο πραγματοποιήθηκε στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου με κάθε ομάδα να έχει λάβει θέση μπροστά σε έναν σταθμό εργασίας. Όπως τους είχα προαναγγείλει, στο πλαίσιο αυτού του δώρου κάθε ομάδα θα αφηγούνταν την ιστορία της Άννας Φρανκ μέσα σε 10 Tweets. Προκειμένου να το κάνουν, κλήθηκαν να αξιοποιήσουν υλικό από τα αποσπάσματα που είχαν διαβάσει μέχρι εκείνη τη στιγμή (συμπεριλαμβανομένων και όσων διάβασαν στην πρώτη ώρα της εφαρμογής). Το αρχικό σενάριο προέβλεπε την αφήγηση της ιστορίας σε 15-20 Tweets, αλλά έκρινα πως κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ χρονοβόρο και έτσι μείωσα τον αριθμό τους σε 10.

Φυσικά, υπήρξαν και περιπτώσεις μαθητών που δεν είχαν διαβάσει τα αποσπάσματα που τους είχαν ανατεθεί. Ευτυχώς ήταν ελάχιστες και τους δόθηκε χρόνος να το κάνουν πριν ξεκινήσει η συνεργασία της ομάδας. Σε πρώτη φάση, τα μέλη κάθε ομάδας συζήτησαν για να καταλήξουν στα γεγονότα που θα περιλαμβάνονταν στις αναρτήσεις. Οι επιλογές τους έπρεπε να είναι στηριγμένες σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, από τα οποία να προκύπτει η σημασία του γεγονότος. Μία από τις βασικές αποφάσεις που έπρεπε να λάβουν ήταν αν θα αφηγηθούν την ιστορία μόνο μέσα από τα λόγια της Άννας Φρανκ ή αν θα περιλάβουν αναρτήσεις και άλλων ηρώων (να τιπβίσουν δηλαδή όχι μόνο ως Άννα Φρανκ, αλλά και ως Μάργκοτ, ως μητέρα, ως Όττο Φρανκ κλπ.) Σε αυτήν την περίπτωση θα έπρεπε να δικαιολογήσουν το γιατί διάλεξαν να δώσουν τον λόγο στο συγκεκριμένο πρόσωπο, να προβληματιστούν για τις αλλαγές στην οπτική γωνία που αυτή η επιλογή επιφέρει, καθώς και για το ύφος της ανάρτησης που θα έπρεπε να συνάδει με την προσωπικότητα του ήρωα, όπως τον γνώρισαν μέσα από το κείμενο της Άννας. Συζήτησαν, επίσης, σχετικά με τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων που θα προέβαλλαν στις αναρτήσεις τους, δικαιολογώντας αυτές τις επιλογές με αναφορές σε συγκεκριμένα σημεία μέσα στο κείμενο.

Θέλησα να αποφύγουμε τη δημιουργία πραγματικού λογαριασμού στο Twitter εξαιτίας του μικρού της ηλικίας των μαθητών και για αυτόν τον λόγο χρησιμοποιήσαμε τον προσομοιωτή συγγραφής Tweet που υπάρχει στη διεύθυνση <http://simulator.com/generator/twitter> και ο οποίος δίνει τη δυνατότητα παραγωγής είτε μεμονωμένων αναρτήσεων είτε μιας σειράς από απευθείας μηνύματα σε άλλους χρήστες. Ζήτησα από τους μαθητές να αποθηκεύσουν τα δημιουργήματά τους σε μορφή jpg σε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή στον οποίο εργάζονταν. Φυσικά, το εργαλείο αυτό έχει πολλά μειονεκτήματα και κυρίως λείπει η αίσθηση του αυθεντικού περιβάλλοντος, αλλά είναι ο μόνος τρόπος να αποφύγουμε τη χρήση του ίδιου του Twitter.

Πρώτα πρώτα οι ομάδες έπρεπε να προβληματιστούν για το όνομα χρήστη που θα χρησιμοποιήσουν και την εικόνα που θα έβαζαν για avatar. Όσον αφορά στη συγγραφή των ίδιων των αναρτήσεών τους, χρειαζόταν να έχουν υπόψη τους όλα τα σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Tweet που είχαν σχολιαστεί στις προηγούμενες ώρες. Ακόμα, συμπληρώνοντας το πεδίο της ημερομηνίας, έπρεπε να διαλέξουν την ιστορικά ακριβή χρονολογία με βάση τις ημερολογιακές εγγραφές. Μπορούσαν να κάνουν χρήση της δυνατότητας αποστολής απευθείας ιδιωτικού μηνύματος.

Τα μέλη όλων των ομάδων επέλεξαν να συντάξουν από κοινού όλα τα Tweets. Επέλεξαν το σημείο ή τα σημεία από τα οποία θα προέκυπτε η ανάρτηση, συζητούσαν για την πιθανή διατύπωση, προβληματίζονταν για την εκμετάλλευση χαρακτηριστικών του Twitter που θα έκαναν πιο παραστατική και ζωντανή την ανάρτησή τους και τελικά συνέτασσαν το Tweet στον προσομοιωτή και το αποθήκευαν στον φάκελό τους. Τα προβλήματα κατά τη συνεργασία των ομάδων που προέκυψαν ήταν σε γενικές γραμμές ελάχιστα. Κάποια μέλη διαφωνούσαν με τις προτάσεις των υπολοίπων, κάποιοι δεν αντιμετώπιζαν την όλη δραστηριότητα με τη δέουσα σοβαρότητα –γεγονός που εκνεύριζε τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας–, ενώ υπήρξαν και μεμονωμένες περιπτώσεις μαθητών που αδιαφορούσαν και ήταν αμέτοχοι. Σε γενικές γραμμές τα προβλήματα αυτά αυτορρυθμιζόνταν στο πλαίσιο της ομάδας και σε ελάχιστες περιπτώσεις χρειάστηκε να παρέμβω, για να δώσω λύσεις. Αντίθετα, ήταν πολύ συχνό να διεξάγονται ενδιαφέρουσες και γόνιμες συζητήσεις μεταξύ των μελών των ομάδων, ως προς τις επιλογές τους, και οι δικές μου παρεμβάσεις είχαν κυρίως να κάνουν με προτάσεις, παροτρύνσεις και ιδέες για πιο αποτελεσματικές αναρτήσεις. Σε αυτήν τη διαδικασία αφιερώθηκε το σύνολο του δώρου. Αποδείχτηκε ότι ήταν μια χρονοβόρα διαδικασία και μόνο δύο από τις ομάδες κατόρθωσαν να ολοκληρώσουν και τα 10 Tweets εγκαίρως. Οι υπόλοιπες ομάδες ανέλαβαν να ολοκληρώσουν την εργασία από το σπίτι.

6^η-7^η ώρα: Οι ομάδες παρουσιάζουν

Το δώρο αυτό πραγματοποιήθηκε στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου και αξιοποιήθηκε για να παρουσιάσουν οι ομάδες τις αφηγήσεις τους. Οι εργασίες τους προβλήθηκαν σε σύστημα κεντρικής προβολής, για να μπορέσουν να φανούν τυχόν σύμβολα, συντομογραφίες κλπ. που είχαν χρησιμοποιήσει οι ομάδες στις αναρτήσεις τους. Μετά από την παρουσίαση της αφήγησης κάθε ομάδας, ακολουθούσε συζήτηση και σχολιασμός:

- i) ως προς τα στοιχεία της αφήγησης που επιλέχθηκαν: ποιους ήρωες και ποια γεγονότα επέλεξαν; Σε ποιους έδωσαν λόγο και γιατί; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα επιχείρησαν να αποτυπώσουν; Ήταν το ύφος των προσώπων σύμφωνο με όσα μπορούμε να συνάγουμε από το κείμενο για την προσωπικότητά τους;
- ii) ως προς τη χρήση των συμβάσεων του Tweet: τήρησαν τον περιορισμό των 140 χαρακτήρων; Χρησιμοποίησαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως τα σύμβολα, οι συντομογραφίες; Εκμεταλλεύτηκαν τις ιδιαιτερότητες του μέσου για να αναδείξουν τις

σχέσεις μεταξύ των ηρώων (άμεσα μηνύματα, reTweet κλπ.) ή τα αισθήματα τους (emojicons, κεφαλαία); Δημοσιεύσαν στοιχεία πολύ ιδιωτικά; Επιχείρησαν να δημοσιοποιήσουν γεγονότα ευρύτερου ενδιαφέροντος;

Οι ομάδες παρουσίασαν τις εργασίες τους και ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με τις αλλαγές που αναγκάστηκαν να επιφέρουν όλες οι ομάδες στο κείμενο, εξαιτίας των περιορισμών των 10 αναρτήσεων, αλλά και των περιορισμών του ίδιου του μέσου (140 χαρακτήρες). Επισημάνθηκε πως οι περισσότερες ομάδες εστίασαν πάνω κάτω στα ίδια γεγονότα. Παρατηρήθηκε επίσης ότι η ανάγκη να συμπυκνώσουν την ιστορία τόσο δραστικά τους επέβαλε να παραλείψουν αρκετά γεγονότα και να αφήσουν ολόκληρα χρονικά διαστήματα χωρίς αναρτήσεις. Στο σημείο αυτό τους υπενθύμισα πως η συγκεκριμένη αφηγηματική τεχνική λέγεται επιτάχυνση και συμφωνήσαμε πως προσιδιάζει αρκετά σε ένα μέσο που απαιτεί συντομία και ταχύτητα, όπως το Twitter. Όταν τους ρώτησα ποια στοιχεία αισθάνονται ότι έλειψαν στις αναρτήσεις τους και ότι η έλλειψή τους ήταν σημαντική, κάποιοι μαθητές ανέφεραν την έλλειψη περιγραφών. Έφεραν ως παράδειγμα την περιγραφή του κρησφύγετου. Μέσα από τις ημερολογιακές εγγραφές της Άννας αποκτάμε μια αρκετά σαφή εικόνα της διάταξης και των χώρων του κτιρίου. Αντίθετα, όλα αυτά θυσιάστηκαν τελείως στις επαν-αφηγήσεις όλων των ομάδων σε 10 Tweets.

Υπήρξε ενδιαφέρουσα συζήτηση και όσον αφορά στη σκιαγράφηση των χαρακτήρων. Αρχικά, επισημάνθηκε ότι μέσα από τα Tweets περιορίζεται κατά πολύ ο αριθμός των προσώπων της ιστορίας που αναφέρονται. Από όλες τις ομάδες παραλείφθηκαν αναφορές στους υπόλοιπους ενοίκους του κρησφύγετου πλην της οικογένειας Φρανκ. Υπήρξε, ωστόσο, διαφωνία σχετικά με το πόσο ζωντανά διαγράφονται οι χαρακτήρες των προσώπων –ιδίως της Άννας Φρανκ, αλλά και της Μάργκοτ. Η πλειοψηφία των παιδιών θεώρησε πως στην αφήγηση μέσω των Tweets δεν υπήρχε αρκετός χώρος για εμβάθυνση στους χαρακτήρες των ηρώων. Υπήρξαν, όμως, και μαθητές που υποστήριξαν ότι η συντομία, η αμεσότητα, οι δυνατότητες που παρέχει το μέσο για δήλωση συναισθημάτων (emojicons, σύμβολα, σημεία στίξης κτλ.) ζωντανεύουν πολύ πιο παραστατικά τα πρόσωπα κι αν υπολείπονται σε λεπτομέρειες.

Στη συνέχεια, τούς έθεσα το εξής ερώτημα: «Κάποιος που θα διαβάσει τη δική σας αφήγηση χωρίς να ξέρει το πρωτότυπο, πόσο διαφορετική αίσθηση θα αποκομίσει από κάποιον που θα διαβάσει το ίδιο το *Ημερολόγιο*;» Αναφέρθηκαν ενδιαφέροντα στοιχεία, όπως ότι, μέσω των αφηγήσεων με τη μορφή Tweets, κάποιος έχει την αίσθηση ενός πολύ γοργού, κινηματογραφικού ρυθμού, εξαιτίας των πολλαπλών επιταχύνσεων, ενώ η ανάγνωση της μιας εγγραφής μετά την άλλη στο *Ημερολόγιο* αποτυπώνει το ξεδιπλωμα της καθημερινότητας, την αίσθηση του χρόνου που περνά και αισθητοποιεί πολύ πιο παραστατικά την ανία και τη δυσφορία που προκαλεί ο εγκλεισμός.

Στο σημείο αυτό κάποιοι μαθητές, αστειευόμενοι, είπαν ότι διαβάζοντας τα Tweets δεν βαριέσαι, ενώ η ανάγνωση του βιβλίου είναι βαρετή. Τους ανέφερα, λοιπόν, την απόπειρα του Alexander Aciman και του Emmett Rensin να συμπυκνώσουν 80 κλασικά έργα της παγκόσμιας γραμματείας, από τα ομηρικά έπη μέχρι τις *Μεγάλες Προσδοκίες* και τον Χάρι Πότερ, σε 20 ή λιγότερα (κατά κανόνα αστεία) Tweets (η απόπειρά τους έχει εκδοθεί σε βιβλίο με τον τίτλο *Twitterature: The World's Greatest Books in Twenty Tweets or Less.*) Κάποιοι μαθητές εκδήλωσαν τον ενθουσιασμό τους για αυτήν την ιδέα, λέγοντας πως έτσι δεν χρειάζεται να διαβάζεις σελίδες επί σελίδων και μέσα σε λίγη ώρα γνωρίζεις την υπόθεση και τα πρόσωπα ενός έργου. Οι περισσότεροι μαθητές από την άλλη δήλωσαν πως το σύνολο αυτών των Tweets σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εξισωθεί με το πρωτότυπο έργο. Τους ρώτησα επίσης *τι κατά τη γνώμη τους είναι αυτό που ώθησε τους συγκεκριμένους ανθρώπους να προβούν σε αυτό το εγχείρημα*. Ακούστηκαν διάφορες απαντήσεις. Κάποιοι απέδωσαν το εγχείρημά τους στις χιουμοριστικές τους προθέσεις. Άλλοι όμως το συνέδεσαν με το γεγονός πως στις μέρες μας όλοι βιαζόμαστε και δεν έχουμε χρόνο να διαβάζουμε μεγάλα βιβλία, ενώ όλοι μας χρησιμοποιούμε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης, κάποια μαθήτρια ανέφερε ότι σήμερα πολλοί άνθρωποι διαβάζουν χρησιμοποιώντας φορητές συσκευές, όπως τα κινητά τηλέφωνα και τα tablets.

Κάπου εδώ ολοκληρώθηκε η συζήτηση, καθώς η ώρα πλησίαζε στο τέλος της. Η δραστηριότητα αυτή αποσκοπούσε στο να αναδείξει πόσο «διαφορετική» είναι η ίδια ιστορία όταν αναδιατυπώνεται και διασκευάζεται για να χωρέσει σε ένα άλλο μέσο. Στόχος δεν ήταν να γίνει μια εξαντλητική καταγραφή των διαφορών, αλλά να πυροδοτηθεί ένας προβληματισμός σχετικά με το πώς το μέσο επηρεάζει τις αφηγηματικές συμβάσεις και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται. Παράλληλα, οι μαθητές ασκήθηκαν στον εντοπισμό των βασικών στοιχείων μιας αφήγησης (πρόσωπα, γεγονότα, οπτική γωνία, αφηγηματικός χρόνος) και στον προσδιορισμό των συναισθημάτων των προσώπων, στηρίζοντας τα συμπεράσματά τους σε σημεία του κειμένου.

Πριν ολοκληρωθεί η ώρα, ζήτησα από κάθε ομάδα να αποπειραθεί από το σπίτι να συμπυκνώσει σε μια μόνο ανάρτηση 140 χαρακτήρων όλη την ιστορία της Άννας Φρανκ, αξιοποιώντας και πάλι τον προσομοιωτή συγγραφής Tweet που υπάρχει στη διεύθυνση <http://simulator.com/generator/twitter>.

8^η ώρα: *Micro- ή Nano-fiction: Η ιστορίας της Άννας Φρανκ σε 140 χαρακτήρες.*

Η τελευταία αυτή ώρα της εφαρμογής διεξήχθη στην αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος. Οι ομάδες διάβασαν τις απόπειρές τους να αφηγηθούν όλη την ιστορία της Άννας Φρανκ σε 140 χαρακτήρες. Είχε ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο επιχείρησαν να αποδώσουν την ουσία της ιστορίας μέσα σε ελάχιστες λέξεις, αλλά και η οπτική γωνία που επέλεξαν. Μια ομάδα, για παράδειγμα, αφηγήθηκε την ιστορία μέσα από την οπτική γωνία της Άννας Φρανκ μετά θάνατον, ενώ μια άλλη μέσα από την οπτική γωνία ενός ιστορικού ερευνητή. Είχε ενδιαφέρον πως ακόμα και σε αυτό το τόσο ασφυκτικά σύντομο πλαίσιο οι

μαθητές κατάφεραν να δώσουν συναισθηματική χροιά στην πρώτη (την πρωτοπρόσωπη) αφήγηση και περισσότερη αποστασιοποίηση στη δεύτερη (την τριτοπρόσωπη) αφήγηση. Ήταν μια άσκηση ακραίας πύκνωσης αφηγηματικού λόγου, αλλά και ένας εξαιρετικός τρόπος να συνειδητοποιήσουν στην πράξη οι μαθητές τι θα πει επιτάχυνση του αφηγηματικού χρόνου.

Στη συνέχεια, τους μοίρασα σε φωτοτυπία μια σειρά από Tweets από το ψηφιακό βιβλίο #Tweet_Stories. Λογοτεχνία σε 140 χαρακτήρες. 371 μικροδιηγήματα, ανοιχτή έκδοση της Open Book. Αμέσως, τα παιδιά σχολίασαν την απουσία greeklish, συντομογραφιών και emoticons. Ανέφεραν πως δεν θυμίζουν πολύ Tweets, όταν τα βλέπεις τυπωμένα στο χαρτί. Όταν τους ρώτησα γιατί πιστεύουν ότι συμβαίνει αυτό, είπαν πως είναι γραμμένα από ανθρώπους που δεν ξέρουν πολλά από τις συβάσεις του Twitter, ενώ άλλοι θεώρησαν ότι τέτοια χαρακτηριστικά δεν θα ταίριαζαν σε λογοτεχνικά κείμενα. Άλλωστε και οι ίδιοι, όπως παρατήρησαν, δεν χρησιμοποίησαν τόσα σύμβολα και εικονίδια στις αναρτήσεις τους για την ιστορία της Άννας Φρανκ, όσα θα έβαζαν σε δικές τους προσωπικές αναρτήσεις.

Κατόπιν, διαβάσαμε το εισαγωγικό σημείωμα της έκδοσης καθώς και χαρακτηριστικά μικρο-διηγήματα. Κάλεσα τους μαθητές να μου πουν τι καταλαβαίνουν με τον όρο μικροδιηγήματα. Αμέσως, απάντησαν πως πρόκειται για πολύ σύντομα διηγήματα. Συνέδεσαν μάλιστα τον όρο με τον περιορισμό των 140 χαρακτήρων που επιβάλλουν το Twitter και οι όροι του διαγωνισμού. Στη συνέχεια, τους κάλεσα να αναζητήσουν χαρακτηριστικά αυτών των μικρο-κειμένων, τα οποία και καταγράψαμε στον πίνακα της τάξης. Αναφέρθηκαν:

- η επιτάχυνση (μεγάλο χρονικό διάστημα καλύπτεται μέσα σε μιάμιση σειρά),
- η παράλειψη πολλών γεγονότων και λεπτομερειών,
- η απότομη αρχή,
- το αιφνιδιαστικό τέλος,
- ο μικροπερίοδος, συχνά μονολεκτικός, λόγος,
- η ασάφεια ως προς τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν ή αφηγούνται.

Οι μαθητές συνέδεσαν αυτά τα χαρακτηριστικά με την προσπάθεια του συγγραφέα να καταφέρει μέσα σε λίγες λέξεις από τη μια να αφηγηθεί μια ιστορία με αρχή, μέση και τέλος, και από την άλλη να τραβήξει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Στόχος φυσικά δεν ήταν η πλήρης ή εξαντλητική καταγραφή, αλλά η παρατήρηση ορισμένων τεχνικών και χαρακτηριστικών της αφήγησης που επιβάλλονται από ή συνδέονται με τους περιορισμούς και τις ιδιαιτερότητες του μέσου στο οποίο γράφονται και δημοσιεύονται.

Οι ίδιοι οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον και ενθουσιασμό για την ιστορία έξι λέξεων του Hemingway που αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα της έκδοσης: 'For sale: baby's shoes, never worn.' (=Πωλούνται: παιδικά παπουτσάκια, αφόρετα.) [η μετάφραση δική μου]. Επειδή τους άρεσε τόσο πολύ, τους διάβασα κάποια ανάλογα εγχειρήματα που έγραψαν εμπνευσμένοι από την ιστορία του Hemingway γνωστοί πεζογράφοι μετά από πρόταση της

εφημερίδας *Guardian*. Με αφορμή αυτές τις ιστορίες, τόνισα στους μαθητές ότι η πολύ σύντομη φόρμα δεν αποτελεί καινοτομία της εποχής μας ούτε είναι δημιούργημα του Twitter. Στο σημείο αυτό, ζήτησα από τους μαθητές να ανακαλέσουν άλλα λογοτεχνικά είδη που έχουν αυστηρούς περιορισμούς. Αμέσως, οι περισσότεροι μαθητές ανέφεραν το σονέτο, με το οποίο είχαμε ασχοληθεί λίγες εβδομάδες νωρίτερα με αφορμή το ποίημα του Μαβίλη «Καλλιπάτειρα», που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο.

Τελειώνοντας, ζήτησα από όσα παιδιά το επιθυμούσαν να επιχειρήσουν στο σπίτι να γράψουν, εμπνευσμένοι από όσα συζητήθηκαν, μία όσο το δυνατόν συντομότερη ιστορία, τηρώντας τον περιορισμό των 140 χαρακτήρων. Το θέμα μπορούσαν να το διαλέξουν χωρίς κανέναν περιορισμό οι ίδιοι. Μόνο δύο μαθήτριες το επιχείρησαν και καταγράψω εδώ τις ιστορίες τους ως κλείσιμο:

«Καβγάς, πυροβολισμοί, σειρήνες, κλάματα, νεκροταφείο.»

«Δρόμος. Αμάξι. Ζευγάρι. Νύχτα. Βροχή. Και μετά... Όλα ΜΑΥΡΑ...»

ΚΡΙΤΙΚΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή τράβηξε το ενδιαφέρον των μαθητών σε όλες τις φάσεις. Αρχικά, η ενασχόληση με ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης τούς φάνηκε πολύ δελεαστική και άμεσα συνδεδεμένη με τα ενδιαφέροντα και την καθημερινότητά τους. Η δραστηριότητα της επαν-αφήγησης της ιστορίας της Άννας Φρανκ σε 10 Tweets κινητοποίησε τους μαθητές με τον παιγνιώδη χαρακτήρα της, ενώ παράλληλα οδήγησε και σε ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις. Τέλος, τα μικρο-διηγήματα άρεσαν πολύ στα παιδιά και τους έφεραν σε επαφή με ένα είδος λογοτεχνικών κειμένων που δεν συναντούν συχνά στα σχολικά εγχειρίδια. Συνολικά, υπήρξε πολύ γόνιμη συζήτηση σε όλα τα στάδια, η οποία αφορούσε είτε στους περιορισμούς και στις συμβάσεις που επιβάλλει το Twitter στη γραφή είτε στις ιδιαιτερότητες του μέσου αυτού, ειδικά όσον αφορά στη δημόσια ταυτότητα μας, όπως διαμορφώνεται μέσα από τη χρήση του. Σε μια άλλη –πιο άνετη από άποψη χρόνου– εκδοχή της διδακτικής αυτής πρότασης, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το σύνολο του *Ημερολογίου της Άννας Φρανκ* και οι μαθητές να το διαβάζουν σταδιακά, δημιουργώντας παράλληλα την αφήγηση μέσω αναρτήσεων στο Twitter. Θα μπορούσε, επίσης, να επιλεγεί κάποιο άλλο πεζογράφημα ή αποσπάσματα από διάφορα κείμενα και το σενάριο να τροποποιηθεί ανάλογα. Με τροποποιημένη στόχευση θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και κάποιο άλλο μέσο κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αντωνοπούλου, Σ. (2013). *Παραδείγματα διδακτικής αξιοποίησης ψηφιακών περιβαλλόντων στα πλαίσια των τριών αλληλένδετων κύκλων*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Αποστολίδου, Β. (2012). *Η λογοτεχνία στα νέα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: Κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών*,

δημιουργική γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε στις 3 Μαρτίου 2018 από τη διεύθυνση:

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apos_tolidou.pdf

Παλαβός Γ. (2011). Ένας λογοτεχνικός «τουίτομαραθώνιος» στο ιστολόγιο Ιστορίες Μπονζάι. Η αισθητική του μικρού του περιοδικού Πλανόδιον. Ανακτήθηκε στις 3 Μαρτίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/2011/12/12/giannis-palabos-enas-logotechnikos-touitomathonios/>

Φαρσάρης, Γ. (επιμ.) (2012). #Tweet_Stories. Λογοτεχνία σε 140 χαρακτήρες. 371 μικροδιηγήματα. Openbook. Ανακτήθηκε στις 5 Μαρτίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://www.openbook.gr/tweet-stories/>

Aciman, A. & Rensin, E. (2009). *Twitterature: The World's Greatest Books in Twenty Tweets or Less*. Penguin Publishing Group.

Hawthorn, J. (1993). *Ξεκλειδώνοντας το κείμενο. Μια εισαγωγή στη θεωρία της Λογοτεχνίας*. Ηράκλειο: Π.Ε.Κ.